Sygn. akt IV KK 58/21

POSTANOWIENIE

Dnia 21 kwietnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Świecki

w sprawie **M. B.**
skazanego z art. 77 § 2 k.k.s. i in.
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k.
w dniu 21 kwietnia 2021 r.,
kasacji wniesionej przez pełnomocnika podmiotu odpowiedzialnego posiłkowo
od wyroku Sądu Okręgowego w B.
z dnia 17 września 2020 r., sygn. akt VII Ka (…),
utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w C.
z dnia 30 stycznia 2020 r., sygn. akt II K (…),

postanowił:

1. oddalić kasację jako oczywiście bezzasadną;

2. obciążyć podmiot odpowiedzialny posiłkowo - (…) **P. S.A. z siedzibą w S. kosztami sądowymi postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w C., wyrokiem z dnia 30 stycznia 2020 r., sygn. akt II K (…), uznał M. B. za winnego popełnienia przestępstwa skarbowego z art. 77 § 2 k.k.s. w zw. z art. 77 § 1 k.k.s. w zw. z art. 6 § 2 k.k.s. w zw. z art. 9 § 3 k.k.s., z wymierzeniem mu za to kary grzywny w wysokości 90 stawek dziennych po 90 zł każda (pkt 1). Nadto, na mocy art. 24 § 1 k.k.s. za karę grzywny wymierzoną oskarżonemu w pkt 1 wyroku za przestępstwo skarbowe uczynił w całości odpowiedzialną posiłkowo P. S.A. z siedzibą w S. (pkt 2), zaś na mocy art. 24 § 5 k.k.s. zobowiązał P. S.A. z siedzibą w S. do zwrotu w całości uzyskanej z

przestępstwa korzyści majątkowej w wysokości 76.339 zł na rzecz Skarbu Państwa (pkt 3). Wreszcie, uznał oskarżonego za winnego wykroczenia skarbowego z art. 57 § 1 k.k.s. w zw. z art. 6 § 2 k.k.s. w zw. z art. 9 § 3 k.k.s. i wymierzył mu za to karę grzywny w wysokości 4.000 zł (pkt 4) oraz zwolnił oskarżonego od zapłaty na rzecz Skarbu Państwa kosztów sądowych w całości (pkt 5).

Od wyroku tego apelowali: pełnomocnik podmiotu odpowiedzialnego posiłkowo P. S.A., podnosząc m.in. zarzut naruszenia art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 11 k.p.k. i art. 113 k.k.s. z uwagi na niestwierdzenie zaistnienia bezwzględnej negatywnej przesłanki procesowej, a to innej okoliczności wyłączającej pociągnięcie do odpowiedzialności posiłkowej spółki, oraz obrońca oskarżonego. Po rozpoznaniu tych apelacji, Sąd Okręgowy w B., wyrokiem z dnia 17 września 2020 r., sygn. akt VII Ka (...), utrzymał w mocy zaskarżony wyrok.

Kasację od prawomocnego wyroku wniósł pełnomocnik podmiotu odpowiedzialnego posiłkowo P. S.A. w S. Zaskarżył go w części, która dotyczy podmiotu odpowiedzialnego posiłkowo P. S. A. w S., tj. co do jego punktu: I - utrzymującego wyrok Sądu Rejonowego w punktach 2 i 3. Zaskarżonemu orzeczeniu skarżący zarzucił:

1) art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 11 k.p.k. i art. 113 k.k.s. poprzez ich niezastosowanie w sprawie wobec braku stwierdzenia zaistnienia bezwzględnej negatywnej przesłanki procesowej, a to innej okoliczności wyłączającej pociągnięcie do odpowiedzialności posiłkowej P. Spółka Akcyjna z siedzibą w S.;

oraz rażące naruszenia prawa materialnego, które to uchybienie miało istotny wpływ na wynik sprawy, tj.

2) art. 24 § 1 k.k.s. w zw. z art. 124 k.k.s. i art. 66 ust. 2 ustawy Prawo restrukturyzacyjne poprzez błędne jego zastosowanie wobec braku podstaw do pociągnięcia do odpowiedzialności posiłkowej P. Spółki Akcyjnej w S., jako podmiotu objętego postępowaniem restrukturyzacyjnym;

3) art. 24 § 5 k.k.s. w zw. z art. 115 § 4 k.k. poprzez błędne jego zastosowanie wobec zobowiązania P. Spółki Akcyjnej w S. do zwrotu w całości uzyskanej z przestępstwa korzyści majątkowej na rzecz Skarbu Państwa, w sytuacji nieuzyskania takowej korzyści majątkowej przez skarżącego;

4) art. 310 ustawy z dnia 15 maja 2015 r. Prawo restrukturyzacyjne w zw. z art. 145 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe w zw. z art. 17 § 1 pkt 11 k.p.k. i art. 166 k.k.s. poprzez prowadzenie postępowania w przedmiocie nałożenia odpowiedzialności posiłkowej na podmiot znajdujący się w trakcie postępowania sanacyjnego.

W konkluzji skarżący wniósł o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w zaskarżonej części, a także utrzymanego nim w mocy wyroku Sądu Rejonowego i umorzenie postępowania w przedmiocie pociągnięcia P. S.A. w S. do odpowiedzialności posiłkowej, ewentualnie o przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi na tę kasację, prokurator wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja uznana została za oczywiście bezzasadną, co pozwalało oddalić ją z tego powodu na posiedzeniu, o jakim mowa w art. 535 § 3 k.p.k.

Wpierw zauważyć trzeba, że kasacja podmiotu odpowiedzialnego posiłkowo z zasady jest ukierunkowana na korzyść oskarżonego (zob. T. Grzegorczyk, Kodeks karny skarbowy. Komentarz, Warszawa 2009, s. 664-665). Kasację na korzyść można zaś wnieść jedynie w razie skazania oskarżonego za przestępstwo skarbowe na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania (art. 523 § 2 k.p.k.). Powyższe ograniczenie nie dotyczy jedynie kasacji strony wniesionej z powodu uchybień wymienionych w art. 439 k.p.k. (art. 523 § 4 pkt 1 k.p.k.). W sprawie niniejszej oskarżony skazany został na karę grzywny. W tej sytuacji tylko zarzut dotyczący bezwzględnej przyczyny odwoławczej podlegał rozpoznaniu przez Sąd Najwyższy i do niego ograniczone zostanie uzasadnienie zapadłego postanowienia.

Skarżący wywodzi, że w dniu 5.07.2018 r. otworzono postępowanie sanacyjne P. S.A. w S. oraz odebrano zarząd własny dłużnikowi i wyznaczono Zarządcę masy sanacyjnej P. S.A. w S. w restrukturyzacji. Dlatego też niedopuszczalne było pociągnięcie P. S.A. w S. do odpowiedzialności posiłkowej oraz nałożenie na w/w podmiot obowiązku zwrotu korzyści majątkowej osiągniętej z popełnionego przez oskarżonego M. B. przestępstwa skarbowego. Powyższa

spółka znajdowała się w trakcie postępowania sanacyjnego i nie posiadała zarządu własnego, a w szczególności nie posiadała prawa do dysponowania własnym majątkiem, zaś podmiot będący w toku postępowania restrukturyzacyjnego może zaspokajać swoich wierzycieli wyłącznie w ramach postępowania sanacyjnego, zgodnie z zasadami określonymi w treści art. 297 - 300 ustawy Prawo restrukturyzacyjne, co oznacza, że nie jest możliwe prowadzenie czynności egzekucyjnych w innym trybie, a zatem także w trybie egzekucji sądowej. Podmiot pociągnięty do odpowiedzialności posiłkowej znajdował się bowiem od dnia 5.07.2018 r. w postępowaniu sanacyjnym i w związku z tym funkcjonował w obrocie prawnym jako P. S.A. w restrukturyzacji. Jak wywodził dalej autor kasacji, nie może być pociągnięty do odpowiedzialności posiłkowej lub zobowiązany do zwrotu korzyści majątkowej osiągniętej z popełnionego przestępstwa skarbowego podmiot, który z mocy innych przepisów prawa podlega bezwzględnie obowiązującym ograniczeniom co do warunków spłaty swych zobowiązań, w tym także należności o charakterze publicznoprawnym. Nie istnieje już bowiem majątek spółki pociągniętej do odpowiedzialności posiłkowej, z którego mogłoby dojść do zaspokojenia należności publicznoprawnych Skarbu Państwa, w drodze realizacji prawomocnego wyroku, lecz masa sanacyjna P. S.A. w S., która podlega szczególnemu reżimowi prawnemu, w szczególności w zakresie ochrony przed jej celowym lub bezpodstawnym uszczupleniem. A przy tym oskarżony M.B. nigdy nie był reprezentantem Zarządcy masy sanacyjnej P. S.A. w S., toteż brak jest wymaganej na gruncie art. 24 § 1 k.k.s. więzi prawnej między czynami oskarżonego, a masą sanacyjną. Z uwagi na powyższe okoliczności w ocenie skarżącego w sprawie wystąpiła bezwzględna przyczyna odwoławcza wobec zaistnienia negatywnej przesłanki procesowej, a to innej okoliczności wyłączającej pociągnięcie do odpowiedzialności posiłkowej P. S.A. z siedzibą w S.

Zarzut dotyczący wystąpienia w sprawie bezwzględnej przyczyny odwoławczej podnoszony był już w apelacji pełnomocnika podmiotu odpowiedzialnego posiłkowo. Prawidłowo odniósł się już do tej problematyki Sąd odwoławczy, wskazując, że brak jest w prawie restrukturyzacyjnym przepisów, które uniemożliwiałyby nałożenie na spółkę odpowiedzialności posiłkowej za orzeczoną wobec oskarżonego karę grzywny i zobowiązanie do zwrotu uzyskanej z

przestępstwa korzyści majątkowej (inną rzeczą jest zaś kwestia egzekucji). Z kolei z art. 310 Prawa restrukturyzacyjnego wynika, że otwarcie postępowania sanacyjnego nie wyłącza możliwości wszczęcia przez wierzyciela postępowań sądowych. Sąd odwoławczy zwrócił też uwagę, że w literaturze przyjmuje się, iż w przypadku skazania sprawcy za przestępstwo karnoskarbowe popełnione przed ogłoszeniem upadłości dopuszczalne jest stosowanie art. 24 § 1 i 5 k.k.s. wobec upadłego.

Do rozważań Sądu odwoławczego dodać trzeba i to, że art. 25 § 1 i 2 k.k.s. ściśle określa sytuacje, w których następuje wyłączenie orzekania o nałożeniu odpowiedzialności posiłkowej. W przepisie tym bynajmniej nie wymieniono uruchomienia postępowania sanacyjnego, odebrania dłużnikowi zarządu własnego czy też okoliczności w postaci wyznaczenia zarządcy masy sanacyjnej. Już choćby te względy przemawiają za nietrafnością twierdzeń skarżącego. Nałożenie odpowiedzialności posiłkowej ma przy tym charakter obligatoryjny.

Co przy tym istotne, uruchomienie postępowania sanacyjnego nie ma ponadto wpływu na sam byt prawny spółki. Jednoznacznie wynika to z treści art. 66 ust. 1 Prawa restrukturyzacyjnego, zgodnie z którym otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego nie ma wpływu na zdolność prawną oraz zdolność do czynności prawnych dłużnika. Stosownie zaś do art. 2 pkt 4 wskazanej ustawy, do postępowań restrukturyzacyjnych, w ramach których przeprowadza się restrukturyzację, należy m.in. postępowanie sanacyjne. Wydanie przez sąd postanowienia o otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego skutkuje jedynie tym, że przedsiębiorca występuje w obrocie pod dotychczasową firmą z dodaniem oznaczenia „w restrukturyzacji” (art. 66 ust. 2 Prawa restrukturyzacyjnego). Tym samym uruchomienie względem spółki postępowania sanacyjnego nie powoduje, że przestaje ona istnieć. Powyższe oznacza w konsekwencji, że dalej istnieje podmiot, który odniósł korzyść na skutek przestępstwa skarbowego. Ten sam podmiot jest więc stroną w znaczeniu materialnym, a tylko pozbawiony jest legitymacji formalnej i traci prawo zarządu oraz możliwość rozporządzania mieniem. Zbliżony pogląd wyrażono w odniesieniu do uruchomienia względem spółki postępowania upadłościowego (zob. postanowienie SN z dnia 30 września 2020 r., V KK 583/19 i podana tam literatura).

Skoro zatem dłużnik przez fakt uruchomienia postępowania sanacyjnego nie traci podmiotowości prawnej, to w konsekwencji zarządca masy sanacyjnej i dłużnik to dwa odrębne podmioty prawa, pomimo, iż to zarządca reprezentuje dłużnika w sprawach majątkowych. Uwzględnić należy przy tym okoliczność, że w rozpatrywanej sprawie postępowanie sanacyjne otworzono w dniu 5.07.2018 r., zaś oskarżony przypisanego mu czynu dopuścił się w okresie od 21.07.2017 r. do 23.01.2018 r., kiedy to pełnił on funkcję prezesa zarządu P. S.A. W tej sytuacji nie może budzić wątpliwości, że oskarżony był zastępcą owej spółki, co do której dopiero następnie uruchomiono postępowanie sanacyjne. W efekcie podmiotem, który uzyskał korzyść majątkową w wyniku przestępstwa skarbowego popełnionego przed otwarciem postępowania sanacyjnego była właśnie P. S.A. Tym samym twierdzenie skarżącego o ustaniu, koniecznej na gruncie art. 24 § 1 k.k.s., więzi wskazanej spółki ze sprawcą przestępstwa jest w oczywisty sposób chybione.

W konsekwencji powyższych uwag przyjąć trzeba, że otwarcie postępowania sanacyjnego nie stanowiło w realiach sprawy przeszkody procesowej do nałożenia na P. S.A. odpowiedzialności posiłkowej czy nałożenia na w/w podmiot obowiązku zwrotu korzyści majątkowej osiągniętej z popełnionego przez oskarżonego M. B. przestępstwa skarbowego. Zauważyć tu trzeba, że w orzecznictwie sądowym podnoszono już, że odpowiedzialność posiłkową, o której mowa w art. 24 § 1 k.k.s. można nałożyć również na spółkę z o.o. w upadłości likwidacyjnej (zob. przywołane już postanowienie SN z dnia 30 września 2020 r., V KK 583/19).

Powyższe uwagi wskazują, że nie był zasadny rozpoznawany zarzut kasacji dotyczący ujawnienia się w przedmiotowym postępowaniu bezwzględnej przyczyny odwoławczej. Dlatego też wniesioną w sprawie kasację uznać należało za oczywiście bezzasadną i oddalić ją z tego powodu.

Z tych wszystkich względów, orzeczono, jak w postanowieniu.